Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Lausunto

Asia: KAA 2/2024 vp, kannabiksen laillistaminen

Kansalaisaloitteessa esitetään kannabiksen laillistamista siten, että luodaan kannabista varten oma esimerkiksi tupakka- tai alkoholituotteisiin verrattava sääntelykokonaisuutensa. Kansalaisaloitte sisältää ehdotuksen lainvalmistelun aloittamisesta, jolla kumotaan kannabiksen laittomuus ja

- Sallitaan kannabiksen käyttö, hallussapito, omaviljely, valmistus ja myynti sallitaan ikärajoin
- Luodaan muihin päihteisiin rinnastuva kannabiksen valmistus ja myynnin sääntelyjärjestelmä ottaen oppia kannabiksen jo laillistaneiden valtioiden ja osavaltioiden kokemuksista. Sääntelyllä tavoitellaan haittojen minimointia yksilölle ja yhteiskunnalle, alkoholi- ja tupakkalainsäädännön tavoin
- Asetetaan kannabikselle vero, jolla korvataan sen haitat yhteiskunnalle
- Määritellään päihdyttävän kannabiksen ja ei-päihdyttävän kannabiksen eli hampun ero selkeästi, jotta hamppua kasvattavat maatalousyrittäjät voisivat toimia alallaan
- Poistetaan kannabiksen käyttömerkinnät sekä vähäisestä kasvatuksesta ja myynnistä aiheutuneet rikosrekisteri- ja muut vastaavat merkinnät.

Kannabis kuuluu huumausaineisiin ja siten huumausaineita koskevan erittäin rajoittavan sääntelyn piiriin. Kannabiksen kasvatus, hallussapito, käyttö, maahantuonti, kauppa ja monet muut toimet ovat rangaistavia. Ainoana poikkeuksena on erittäin rajoitetusti toteutuva lääkärin määräyksestä hoitotarkoituksessa käytettävä niin sanottu lääkekannabis. Kannabiksella on lääkinnällistä vaikutusta ainakin kivunlievityksessä.

Kansalaisaloite on nähdäksemme jatkoa aikaisemmalle kansalaisaloitteelle KAA 5/2020, jossa esitettiin kannabiksen käytön rangaistavuuden poistamista. Kyseinen kansalaisaloite ei edennyt sosiaali- ja terveysvaliokunnan käsittelyyn, vaan se hylättiin lakivaliokunnan otettua siihen kielteisen kannan varsin laajasti asiaa perustellen (LaVM 6/2022 vp.).

**Taustaa**

Suomalaisten huumeiden käyttö on yleistynyt. Eniten on yleistynyt kannabiksen kokeilu ja käyttö. Siitä on tullut suosittua erityisesti 25–34-vuotiailla nuorilla aikuisilla miehillä, joista vuonna 2022 jo yli puolet ilmoitti kokeilleensa kannabista ainakin kerran elämässään. Asenteet ja mielipiteet ovat yhteiskunnassa myös muuttuneet sallivammiksi kannabiksen kohdalla, muihin huumeisiin suhtaudutaan edelleen selvästi kriittisemmin (Karjalainen 2023). Kannabiksen käyttäjät eivät ole yhtenäinen ryhmä. Suurin osa käyttäjistä käyttää sitä satunnaisesti. Usein kannabiksen käyttö on yhteydessä alkoholin käyttöön (Karjalainen ym., 2024).

Kansainvälisessä huumepolitiikassa on nähty siirtymää kohti niin sanottua haittoja vähentävää politiikkaa, jossa luovutaan tavoitteesta päästä täysin huumevapaaseen yhteiskuntaan. Koska huumeita kuitenkin käytetään, yritetään vähentää niiden käytöstä johtuvia haittoja sekä yksilölle että yhteiskunnalle.

Kannabiksen käytön yleistyminen luo paineita tarkastella siihen liittyvää lainsäädäntöä kriittisesti. On tärkeää, että lainsäädäntö perustuu realistiseen arvioon nykytilasta ja että kannabiksen käytön houkuttelevuutta vähennetään samalla kun käytön haittoja vähennetään.

**Hallussapito ja käyttö**

Monet tutkijat painottavat, että kannabiksen laittomuus ei edesauta haittojen vähentämistä. Laittomuus voi esimerkiksi pahentaa käyttäjän mahdollisesti jo valmiiksi huonoa sosiaalista tilannetta ja edistää syrjäytymistä (Houborg & Pedersen, 2013; Tham, 2005).Kannabiksen käytöstä ja pienen määrän hallussapidosta seuraa yleensä sakkorangaistus ja, nuorten kohdalla käytetään jonkin verran myös puhutteluita. (Egnell ym., 2019) Myös hoitoonohjaus on mahdollista, mutta sen käytön laajuudesta ei ole tarkempaa tietoa. Yksittäinen huumausainerikos voi rikosrekisterimerkinnän kautta vaikuttaa merkittävästi henkilön työllistymismahdollisuuksiin tai vaikeuttaa esimerkiksi opiskelupaikan saamista.

Kansainvälisen tutkimuksen mukaan huumausaineiden kontrolli kohdistuu etenkin rodullistettuihin vähemmistöihin (Gaston 2019; Fassin 2013). Myös Suomessa poliisi näyttää tutkimuksen perusteella kohdistavan huumekontrollia ulkomaalaisiin henkilöihin (ks. Könönen 2024), vaikka aiheesta ei ole kattavaa tutkimusta. Tutkijat painottavat hoidon ja sosiaalisen tuen merkitystä (Egnell ym .2019). Useat suomalaiset tutkimukset ovat todenneet, että raja viihde- ja lääkekäytön välillä on epäselvä (Hakkarainen ym., 2015; 2019; Hupli, 2024). Hupli ym. (2024) havaitsivat, että vaikka kannabiksen lääkekäytön motivaatio yleensä lisääntyy iän myötä, myös suhteellisen nuoret käyttäjät ilmoittivat käyttävänsä kannabista lääkinnällisiin tarkoituksiin. Nuoria

kannabiksen käyttäjiä ei usein nähdä mahdollisina lääkekäyttäjinä, mikä on tärkeä huomioitava tekijä myös haittojen vähentämisen näkökulmasta.

Tästä näkökulmasta kannabiksen hallussapidon ja käytön dekriminalisaatio on kannatettavaa. Hallussapidon ja käytön dekriminalisaatiolle on vahvat perusteet syrjäytymiskehityksen ehkäisijänä.

Dekriminalisaatio saattaa laskea rimaa hakeutua hoitoon, sekä avoimuutta omasta käytöstä kertomiselle, kun ei tarvitse pelätä rangaistusta ja paljastumista hoitoon hakeutuessa.  Hoidon kehittäminen etenkin ylisukupolvisten päihdeongelmien kannalta olisi tärkeä.

**Omaviljely, valmistus ja myynti**

Aloitteen ajatuksena on nähdäksemme se, että on parempi ostaa kannabis laillisilta markkinoilta kuin laittomilta. Päihteen hankkiminen laillisin keinoin rajoittaisi yksilön yhteyksiä rikolliseen toimintaan. Laillisesti hankituilla päihteillä ei myöskään tarvitsisi osallistua järjestäytyneen rikollisuuden rahoittamiseen, jolle huumausainekauppa Suomessa on tärkein markkina ja johon liittyy myös ampuma-aserikollisuutta ja väkivaltaa (Junninen, 2025). Merkittävä osa Suomessa käytetystä kannabiksesta kasvatetaan kuitenkin jo nykytilanteessa kotikasvatuksena (Hakkarainen & Karjalainen 2017, 19). Laillisen ostamisen mahdollisuus vähentäisi tarvetta osallistua laittomiin markkinoihin.

Saksa on vastikään laillistanut rajatusti kannabiksen kotikasvatuksen ja niin sanottujen kannabisyhteenliittymien toiminnan. Kannabislaki on tullut voimaan 1.4.2024 (das Gesetz zum kontrollierten Umgang mit Cannabis und zur Änderung weiterer Vorschriften (Cannabisgesetz)).

Saksan kannabislaissa on määritelty tarkkaan rajat sallitulle kotikasvatukselle. Kasvatusyhteenliittymien piirissä kannabista voidaan jakaa käyttäjien kesken. Näin oletettavasti keskeinen osa kannabiksen käytöstä on voitu kytkeä irti laittomista markkinoista ja tietyllä tapaa irrottaa markkinalogiikasta. Kotikasvattajilla kasvatus ei ole ansaintakeino silloin, kun pysytään laillisen kasvatuksen rajoissa

Saksan malli tarjoaa varteenotettavan viitepisteen myös Suomen huumepolitiikan uudistamiseksi.  Tässä tapauksessa olisi tarvetta luoda erityiset lupakäytännöt ja myös valvontaan tulisi kiinnittää erityistä huomiota. Asiassa olisi syytä tehdä perusteellinen lainvalmistelu, johon kuuluu myös nykytilan arviointi.

Yksi vaihtoehto olisi säätää määräaikainen erillislaki, jonka aikana kokeiltaisiin kasvatusyhteenliittymiä jollakin alueella määräajan ja arvioitaisiin toimivuutta ja muita vaikutuksia ja mahdollisia haittoja. Uudistuksiin voisi liittää myös terveydenhuollon toimenpiteitä ja tutkimusta ja näiden toimenpiteidenarviointia.

Yhteenvetona voidaan todeta, että kannabiksen pienten määrien käytön ja hallussapidon dekriminalisoinnin puolesta puhuu moni tekijä ja asiasta on keskusteltu useaan otteeseen. Huumeen laillisen hankkimisen osalta tutkimusnäyttöä hyvistä käytännöistä on huonommin.

Olisi syytä pystyä tekemään tämä niin, että suurten määrien myynti ei olisi mahdollista ja että toimenpide olisi nimenomaan haittoja vähentävä. Laillisesta kotikasvatuksesta ja etenkin mahdollisten kasvatusyhteenliittymistä tulisi saada enemmän tutkimustietoa. Suosittelemme lisäksi tutkimusta poliisin hoitoonohjauskäytännöistä ja muista huumevalvonnan käytännöistä.

**Ikärajat**

Kannabis ei ole harmiton päihde, kuten ei ole alkoholikaan. Kannabiksen pitkäaikaisen käytön tiedetään olevan yhteydessä aikuisilla ainakin oppimiseen, muistiin ja yleisesti kognitioon liittyviä toimintojen heikentymiseen ja nostavan psykoosioireiden riskiä. (WHO, 2017). Lisää tutkimusta kannabiksen terveysvaikutuksista tarvitaan yhä. Kannabiksen käyttö ja käytön psykososiaaliset seuraukset on nähty mielenterveysriskinä (Nordentoft et al., 2015). Kannabisriippuvuus on kuitenkin todennäköisesti osa laaja-alaisempaa päihdeongelmaa ja voi kertoa jo varhain lapsuudessa alkaneesta syrjäytymiskehityksestä. (Mustonen et al. 2019)

Nuoruuden aikana minkä tahansa päihteen, ja myös kannabiksen käytöllä on erityisiä riskejä, koska aivojen toiminta ja rakenteet kehittyvät pitkään vielä nuoruusvuosien aikana (esim. Hyytiä 2015). Tästä syystä nuorten tilanteeseen on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Mielestämme Saksan mallista on hyvä ottaa mallia ikärajojen suhteen. Saksan viimeaikaisessa uudistuksessa, jossa sallittu kannabiksen omakäyttö tietyin ehdoin, nuorille 18-21 vuotiaalla laillisesti hallussa pidettävän aineen määrä on vähäisempi kuin tätä vanhemmilla.

**Yhteenveto**

Kannatamme kannabiksen pienten määrien hallussapidon ja käytön rangaistavuuden poistamista. Se voi vähentää yksiöiden riskiä joutua syrjäytetyiksi kannabiksen käytön takia ja laskea hoitoon hakeutumisen kynnystä.

Omaan käyttöön viljely on nähdäksemme sekä kannabista käyttävän yksilön osalta että yhteiskunnan kannalta myönteisempää kuin nykytilanne. Tämä myös vähentää laittomien markkinoiden tarvetta tämän yleisesti käytetyn huumeen osalta. Tältä osalta on vähemmän tutkimustietoa hyvistä käytännöistä niin että ne hyvin vähentävät haittoja. Ehdotamme että asiaa tutkitaan tarkemmin, yhtenä mahdollisena keinona on

ottaa käyttöön mahdollisuus säätää määräaikainen erillislaki, jossa kannabisyhteenliittymiä kokeiltaisiin.

On tärkeää, että kannabiksen käytön houkuttelevuutta eri tavoin vähennetään. Lainvalmistelu olisi syytä tehdä erityisellä huolella. Myös vaikutusarvioinnit ja jälkikäteisarvioinnit ja pitkäaikaiset seurantatutkimukset olisivat tärkeitä lainsäädännön muutosten arvioimiseksi.

Suosittelemme lisäksi, että lisätään tutkimusta poliisin hoitoonohjauksen käytännöistä ja muista huumevalvonnan käytännöistä.

Helsingissä, 25.3.2025

Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, Helsingin yliopisto

Kimmo Nuotio, johtaja

Lausunnon laatimiseen ovat osallistuneet Markus Kaakinen, Jukka Könönen, Riikka Lihjamo, Yaira Obstbaum ja Emma Villman

Lähteet:

Egnell, S., Villman, E., & Obstbaum, Y. (2019). Cannabis policy and legislation in the Nordic countries: A report on the control of cannabis use and possession in the Nordic legal systems. Nordic Welfare Centre. https://nordicwelfare.org/wp-content/uploads/2019/04/Cannabis-policy-and-legislation-in-the-Nordic-countries_FINAL.pdf

Fassin, D. 2013. *Enforcing Order: An Ethnography of Urban Policing*. Cambridge: Polity Press.

Gaston, S. 2019. Producing race disparities: A study of drug arrests across place and race. *Criminology* 57(3): 424-451.

Hakkarainen, P., Frank, V.A., Barratt, M.J., Dahl, H.V., Decorte, T., Karjalainen, K., Lenton, S., Potter, G. and Werse, B. (2015). Growing medicine: small-scale cannabis cultivation for medical purposes in six different countries, *International Journal of Drug Policy*, 26(3), 250-256. https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2014.07.005

Hakkarainen, P., Decorte, T., Sznitman, S., Karjalainen, K., Barratt, M.J., Frank, V.A., Lenton, S., Potter, G., Werse, B. and Wilkins, C. (2019), Examining the blurred boundaries between medical and recreational cannabis – results from an international study of small-scale cannabis cultivators, *Drugs: Education, Prevention and Policy*, 26(3), 250-258. https://doi.org/10.1080/09687637.2017.1411888

Hakkarainen, Pekka & Karjalainen Karoliina (2017) Pilvee, Pilvee. Kannabiksen käyttötavat, käyttäjät ja poliittiset mielipiteet. Yhteiskuntapolitiikka 82(1). 19–32.

Houborg, E., & Pedersen M. M. (2013). Håndhævelse af narkotikalovgivningen vedr. besiddelse af illegale stoffer til eget forbrug efter 2004. København: Justitsministeriet.

Hupli, A., Unlu, A., Jylkkä, J., & Oksanen, A. (2024). Sociodemographic differences and experienced effects of young adults who use cannabis mainly for self-medication versus recreationally in Finland. *Drugs, Habits and Social Policy*, 25(1), 19-36.

Hyytiä, P. (2015). Päihteiden vaikutus kasvavan lapsen ja nuoren aivoihin. Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim 2015;131(10):933-9

Jacobus J, Bava S, Cohen-Zion M ym. Functional consequences of marijuana use in adolescents. Pharmacol Biochem Behav 2009;92(4):559-65.

Junninen, M. (2025). Valtioneuvoston periaatepäätös järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan strategiasta ja toimenpideohjelmasta vuosille 2025–2030. Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2025:7. Oikeusministeriö. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/166141/OM_2025_7_ML.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Karjalainen, K., Hakkarainen, P., & Salasuo, M. (2024). Pössytellen: Missä, milloin ja keiden kanssa suomalaiset käyttävät kannabista?. *Yhteiskuntapolitiikka* 89 (5–6), 446-459. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/150022/YP2405-6_Karjalainenym.pdf?sequence=1

Könönen, J. (2023). Foreigners' crime and punishment: Punitive application of immigration law as a substitute for criminal justice. Theoretical Criminology, 28(1), 70-87. https://doi.org/10.1177/13624806231171602

Mustonen A, Miettunen J, Laine P, Niemelä S. Nuorten kannabiksen käyttö, aivojen kehitys ja psykiatriset häiriöt. Suom Lääkäril 2019;74:1733–37.

Nordentoft, M., Ege, P., Erritzøe, D., Hjorthøj, C., Lange, P., & Pedersen, M. U. (2015). Cannabis og sundhed. København: Vidensråd for Forebyggelse

Orhanli, E. (2024). Valtayhteiskuntaan integroitunut kannabiksen käyttö – Kannabiksen kanssa tekemisissä olevien kertomat rationaliteetit, hallinnan kokemukset ja subjektifkaatio. Akateeminen väitöskirja. Lapin yliopisto, Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/66223/978-952-337-448-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Tham, H. (2005). Swedish drug policy and the vision of the good society. Journal of Scandinavian Studies in Criminology & Crime Prevention, 6(1), 57–73.

World Health Organization. (2017). The health and social effects of nonmedical cannabis use. Genève: WHO. Haettu: https://www.who.int/publications/i/item/9789241510240

Tietoa Saksan Kannabislaista löytyy Saksan liittovaltion terveysministeriön nettisivuillta: https://www.bundesgesundheitsministerium.de/themen/cannabis/faq-cannabisgesetz.html (vierailtu 16.3.2025).